På reise fra fortida

Vi er alle historiske personer. Vi er reisende som kommer fra landet «gamle dager», og vi kan aldri reise tilbake.

Publisert 08.desember 2011

«Da jeg var liten fantes ikke DVD-spillere», sa en 10-åring til meg i 2005. Han hadde alt fått en forståelse av at verden forandret seg rundt ham. Alt var ikke slik det hadde vært da han var «liten» – han var blitt en historisk person.

Vi er alle historiske personer, selv om vi ikke har nådd Nordpolen eller har spilt i Royal Albert Hall, selv om vi ikke har fått Nobelprisen eller blitt slått til ridder av St. Olavs orden. For historien skrives ikke bare i regjeringskontorene, avisredaksjonene og forskningslaboratoriene, men også på byggeplassene, i barnehagene, ved kjøkkenbenkene og i sofakrokene. Historien er ikke bare de «store og viktige» begivenhetene som revolusjoner og kriger. Den er også hverdagen, bussen til jobben, veien til skolen, lørdagskvelden foran TV'en, søndagsturen i Nordmarka.

Hva er de viktigste historiske begivenhetene de siste 150 årene? Kanskje er det de store skiftene i den teknologien vi har til rådighet i hjemmene våre. Leiegårdene som ble bygd i Oslo i siste halvdel av 1800-tallet var utstyrt med vedkomfyrer og utslagsvasker – og opplyst med parafinlamper. Dette gjorde dagliglivet i byen mindre slitsomt og mer komfortabelt enn det hadde vært en generasjon tidligere. I de kommunale og kooperative gårdene som ble oppført i mellomkrigstida ble elektrisk lys og vannklosett en selvfølge, og i etterkrigstida kom kjøleskapet, vaskemaskinen og TV'en inn i hjemmene. I dag kan vi knapt forestille oss et liv uten, kanskje bortsett fra en uke eller to på en hytte, hvor fraværet av komfort får sin sjarm nettopp fordi vi vet at det ikke er på alvor.

– Fortida er et fremmed land. Carl Grimberg: «Menneskenes liv og historie». En reiseskildring fra 'et fremmed land'.

Kanskje er de største endringene i livene våre ikke resultat av begivenheter som får store overskrifter i avisene og kapitler i historiebøkene, men de forandringene som kommer ubemerket og blir til selvfølgeligheter. De fleste vet når Neil Armstrong tok de første skrittene på månen, men hvor mange vet

når den første pizzaen ble servert i Oslo?

Feriebilde fra et «fremmed land» – 1950-tallet.

Vi er alle historiske personer. Vi er reisende som kommer fra landet «gamledager», og vi kan aldri reise tilbake. Men vi har med oss minnene og en og annen suvenir fra reisen. Vi tror vi vet mye om den nære fortida – vi har jo opplevd den. Vi har vært der og husker da godt 1980-tallet, '70-tallet, –'60-tallet til og med, hvis vi er gamle nok. Men minnene er skapt og gjenskapt, om og om igjen gjennom årene. Bildene av fortida er farget av nåtida.

Historien skapes i nået, men tolkes – og av og til feiltolkes – i ettertid. Vi leser historien med fasiten i hånda – vi vet hvordan det gikk. Først i ettertid kan vi peke ut vendepunktene i historien.

Da jeg som 12-åring leste Grimbergs verdenshistorie og som 15-åring kjøpte Donovans «Colours», visste jeg ikke hvilken betydning historieboka og singleplata skulle få for livet mitt – hvordan trådene jeg hadde begynt å spinne tidlig på '60-tallet skulle inngå i den veven som ble livet mitt. Det er vanskelig å kalle fram hva jeg tenkte og følte den gangen, men både boka og plata finnes fortsatt. Selv om jeg riktignok ser dem med dagens øyne, er tingene – gjenstandene – de eneste håndfaste bindeleddene jeg har med fortida.

En tråd i veven. Donovan: «Colours». I privat eie.

Kunnskapene våre om tidligere tider er alltid mangelfulle, som lyskjegler i et stor mørkt rom. Vi må ikke overvurdere hva vi vet og hva vi forstår. Det er en tosidighet i forholdet vårt til nåtid og fortid: Det er bare i nåtid vi kjenner alle detaljer, men bare i ettertid vi ser sammenhenger.

Men det er viktig å kjenne historien, ellers blir vi, som den svenske historikeren Peter Englund skriver, fortidas uvitende fanger.

Morten Bing
Etnolog, førstekonservator og tidsreisende

Twitter Facebook

NORSK FOLKEMUSEUM
Museumsveien 10, Bygdøy, 0287 Oslo
TELEFON (+47) 22 12 37 00
E-POST post@norskfolkemuseum.no
Personvernerklæring og bruk av informasjonskapsler

Facebook Twitter Instagram Youtube TripAdvisor